

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології

Науковий журнал
Виходить вісім разів на рік

Заснований у листопаді 2009 року
№ 6 (24), 2012

Суми
СумДПУ імені А. С. Макаренка
2012

Засновник, редакція, видавець і виготовлювач
Сумський ДПУ імені А. С. Макаренка

Друкується згідно з рішенням вченої ради Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол від 25.06.2012 № 12)

Редакційна колегія:

- А. А. Сбруєва** – доктор педагогічних наук, професор (головний редактор);
Б. В. Год – доктор педагогічних наук, професор;
О. В. Єременко – доктор педагогічних наук, професор;
О. В. Лобова – доктор педагогічних наук, доцент;
О. В. Михайличенко – доктор педагогічних наук, професор;
Г. Ю. Ніколаї – доктор педагогічних наук, професор;
О. І. Огієнко – доктор педагогічних наук, професор;
В. І. Статівка – доктор педагогічних наук, професор;
В. О. Цикін – доктор філософських наук, професор;
Н. Н. Чайченко – доктор педагогічних наук, професор;
А. І. Кудренко – кандидат педагогічних наук, професор;
М. О. Лазарєв – кандидат педагогічних наук, професор;
Т. О. Лоза – кандидат педагогічних наук, професор;
О. Г. Козлова – кандидат педагогічних наук, професор;
Л. В. Корж-Усенко – кандидат педагогічних наук, доцент;
О. В. Листопад – кандидат педагогічних наук, доцент;
О. М. Полякова – кандидат педагогічних наук, доцент;
О. С. Чашечнікова – доктор педагогічних наук, доцент;
М. А. Бойченко – кандидат педагогічних наук (відповідальний секретар)

Затверджено президією ВАК України як
фаховий журнал з педагогічних наук
(Бюлетень ВАК України, 2010 р., № 6)

У журналі відображено результати актуальних досліджень з питань теорії і практики збереження і зміцнення здоров'я дітей, підлітків і молоді в дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних та вищих навчальних закладів.

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІКИ

УДК 37.03:51

Г. С. Бобрицька
ХІБС УБС

НАПРЯМИ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ-МАТЕМАТИКАМИ В ХАРКІВСЬКОМУ ІМПЕРАТОРСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.

У статті розглянуто ідеї викладачів Харківського імператорського університету кінця ХІХ – початку ХХ ст. (К. О. Андреева, С. Н. Бернштейна, Д. М. Деларю, Д. М. Сінцова, М. М. Душина, Є. І. Бейера) щодо розвитку у студентів-математиків навичок самостійної роботи, активізації їх навчальної діяльності. Визначено основні недоліки шкільної підготовки першокурсників у досліджуваний період.

Ключові слова: самостійна робота студентів, Харківський імператорський університет, методи роботи зі студентами, мотивація студентів, наочність, активізація діяльності студентів, співпраця студента і викладача, розумова праця.

Постановка проблеми. Вибір методів і напрямів роботи зі студентами для викладача вищого навчального закладу залишається актуальним протягом усієї педагогічної діяльності. Найпоширенішим способом є вивчення досвіду попередників та колег. Вивчення досвіду попередників дає можливість не лише визначити цікаві методики, а й виявити суттєві переваги і недоліки, осмислюючи їх дію протягом тривалого проміжку часу.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасні автори велику увагу приділяють методам роботи зі студентами (В. П. Беспалько, Я. Я. Болюбаш, В. Бондар, Л. В. Воробйова, В. М. Галузинський, Є. О. Гришин, Т. Ібрагімов, Г. Ібрагімова, М. Б. Євтух, Л. В. Кнодель, А. В. Коржув, Б. Г. Коротяєв, В. А. Попков, З. П. Слєпкань, О. А. Устенко, П. Фенрих, М. М. Фіцула, П. Шевчук, та ін.).

Робота зі студентами минулих століть з її вадами та перевагами залишилася білою плямою.

Мета статті – вивчити напрямки роботи зі студентами професорів математики в Харківському університеті у визначений період.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо основні напрямки роботи зі студентами, які практикувалися у Харківському імператорському університеті наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Проблеми, що виникали у викладача зі студентами, залишаються актуальними і сьогодні К. О. Андреев, Д. М. Сінцов та ін. вважали, що навчальні та наукові успіхи неможливі без уміння організовувати свою самостійну роботу.

культури здоров'я. У даному випадку мають домінувати фундаментальні теоретичні і практичні знання, уміння і навички. Характер знань, специфіка предметної сфери досліджень, цільова орієнтація та особливості функціонування педагогічної науки та науки сфери фізичного виховання і спорту – це прерогатива теоретичного аспекту у процесі здоров'язбережувального навчання.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо у вдосконаленні понятійного апарату сфери фізичної культури і спорту як основи педагогічного інструментарію і результату фундаменталізації її змісту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горелов А. А. Концепции современного естествознания. – М. : ВЛАДОС, 1998. – 512 с.
2. Дубогай О. Д. Основні поняття й терміни здоров'язбереження та фізичної реабілітації в системі освіти : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Дубогай О. Д., Альошина А. І., Лавринюк В. Є. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 296 с.
3. Дутка Г. Я. Фундаменталізація математичної освіти майбутніх економістів : [монографія] / Г. Я. Дутка ; за наук. ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України М. І. Бурда. – К. : УБС НБУ, 2008. – 478 с.
4. Журавлев В. И. Педагогика в системе наук о человеке / В. И. Журавлев. – М. : Педагогика, 1990. – 168 с.
5. Завидівська Н. Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти: аспект здоров'язбережувального навчання студентів : [монографія] / Наталія Назарівна Завидівська. – К. : УБС НБУ, 2012. – 402 с.
6. Земцов А. Н. О классификации наук по их состоянию и взаимовлиянию в конце XX века [Электронный ресурс] / А. Н. Земцов // Научно-образовательное объединение «Земля и Вселенная». – 1994. – Режим доступа : http://yas.narod.ru/art_zemtsov02.html.
7. Мельник В. П. Філософські проблеми технікознавства (гносеологічні та предметно-перетворювальні аспекти) / В. П. Мельник. – Львів : Світ, 1994. – 180 с.
8. Наука. – Режим доступу : <http://www.chemport.ru/science.shtml>.
9. Педагогическая прогностика / Б. С. Гершунский. – К. : Вища школа, 1986. – 200 с.
10. Чапаев Н. К. Структура и содержание теоретико-методологического обеспечения педагогической интеграции : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Чапаев Николай Кузьмич. – Екатеринбург, 1998. – 564 с.

РЕЗЮМЕ

Н. Завидівська. Педагогическая наука как источник фундаментализации современной системы непрофессионального физкультурно-оздоровительного образования. В статье обоснована значимость педагогической науки для совершенствования системы непрофессионального физкультурно-оздоровительного образования студентов через фундаментализацию ее содержания. Осуществлен анализ исторических предпосылок классификации наук, имеющих отношение к развитию методик и технологий здоровьесохраняющего обучения. Выявлены особенности функционирования педагогической науки как концептуального направления совершенствования процесса физического воспитания, здоровьесохраняющего обучения студентов.

Ключевые слова: педагогическая наука, фундаментализация непрофессионального физкультурно-оздоровительного образования, студенты высших учебных заведений, физическое воспитание, здоровьесохраняющее обучение.

SUMMARY

N. Zavydivs'ka. Pedagogical science as source of fundamentalization of modern system of lame physical training and health-improving education.

In the article the importance of pedagogical science to improve and development of modern system of lame physical training and health-improving student's education through the fundamentalization of its content is grounded. The analysis of the historical conditions of classification of sciences, which is adjacent to the development of techniques and technologies of the health-preserving education, is carried. The features of functioning of pedagogical science are educed as the conceptual direction of improvement of the process of physical education, health-improving student's education.

Key words: pedagogical science, fundamentalization of modern system of lame physical training and health-improving education, students of higher educational establishments, physical training, the health-improving education.

УДК: 373.2.014.55(477)»19/20»

А. І. Іванюк, О. А. Венгловська
Київський університет імені Бориса Грінченка

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ В УКРАЇНІ (друга половина XX – початок XXI століття)

У статті подано результати впливу державного регулювання на визначення видів і структур дошкільних навчальних закладів. Аналіз нормативно-правових джерел в історико-педагогічному контексті дав змогу дослідити динаміку та особливості реформування мережі дошкільних закладів у досліджуваний період.

Ключові слова: дошкільна освіта, нормативне забезпечення, постанова, закон, наказ, інструктивно-методичний лист.

Постановка проблеми. Модернізаційні процеси, що відбуваються в системі освіти України у цілому і дошкільній зокрема, актуалізують проблему оновлення законодавчого забезпечення розвитку освіти у другій половині XX – на початку XXI століття.

Основою нормативного забезпечення розвитку освіти в радянську добу слугували переважно рішення з'їздів КПРС та КП УРСР, постанови, що ухвалювалися ЦК КПРС і Радою Міністрів СРСР, ЦК КПУ і Радою Міністрів УРСР, інструктивні листи Міністерства освіти УРСР.

Характерною ознакою 50-х – 90-х років XX століття є реформи системи освіти, що відбувалися відповідно до потреб соціально-економічного розвитку суспільства. У цьому контексті відбувалася побудова дошкільного виховання на новій нормативно-правовій базі (Закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР» (1959 р.), «Основи законодавства

Союзу РСР і союзних республік про народну освіту» (1973 р.), Постанова Верховної Ради СРСР «Про основні напрями загальноосвітньої і професійної школи» (1984 р.).

Із проголошенням незалежності України змінюється соціально-політичний та економічний устрій країни. Актуалізувалося питання щодо розроблення законодавчої бази для розбудови дошкільної освіти в Українській державі. Нормативне забезпечення розглядається як механізм, який на законодавчому рівні визначає принципи, мету, завдання, зміст дошкільної освіти, установлює правові відносини між учасниками освітнього процесу.

Сучасна дошкільна освіта розвивається відповідно до законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», постанов Кабінету Міністрів України, наказів та листів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Так, у Законі України «Про дошкільну освіту» визначено завдання законодавства України про дошкільну освіту. Основними з них є «забезпечення права дитини на доступність і безоплатність здобуття дошкільної освіти, забезпечення необхідних умов функціонування і розвитку системи дошкільної освіти, визначення змісту дошкільної освіти, визначення органів управління дошкільною освітою та їх повноважень, визначення прав та обов'язків учасників навчально-виховного процесу, встановлення відповідальності за порушення законодавства про дошкільну освіту, створення умов для благодійної діяльності у сфері дошкільної освіти» [11].

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз архівних, історико-педагогічних, нормативних джерел дає можливість стверджувати, що питання регулювання нормативного забезпечення розвитку дошкільної освіти відображено у дослідженнях науковців різних періодів.

Так, питання нормативного забезпечення розвитку дошкільної освіти розкрито у дослідженнях Л. Артемової, К. Крутій, Н. Лисенко, С. Попиченко, І. Улюкаєвої та ін.

Окремі аспекти нормативно-правового забезпечення управління розвитком дошкільної освіти в Україні є предметом дослідження Л. Пісоцької. Аналіз законодавчої бази дошкільної освіти в Українській державі здійснено у публікаціях Л. Касян та О. Семенюченка. Нормативне забезпечення розвитку відомчих дитячих садків висвітлено в наукових пошуках С. Дітковської.

Питання впливу нормативного забезпечення на розвиток дошкільної освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття, на нашу думку, недостатньо розглянуто в наукових дослідженнях, тому вважаємо за потрібне звернути увагу на означені питання з метою вдосконалення сучасної системи дошкільної освіти.

Мета статті – на підставі результатів аналізу архівних документів про дошкільну освіту радянського періоду та нормативно-правового забезпечення розвитку дошкільної освіти в Українській державі з'ясувати особливості розвитку дошкільної освіти в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Окреслені межі дослідження в історіографії відносяться до двох періодів: VI – українська педагогічна думка за радянських часів (1920–1991 рр.); VII – розвиток педагогіки і школи в Українській державі (з 1991 р.). У шостому періоді О. Сухомлинська виокремлює кілька етапів. Для нашого дослідження вагомими будуть III (1958–1985) – українська педагогічна думка у змаганнях за демократичний розвиток та IV (1985–1991) – становлення сучасного етапу розвитку української думки в межах радянського дискурсу [16, 65–66].

Соціально-економічна складова радянської держави (1950 – 1984-ті рр. ХХ ст.) була визначальною щодо окреслення пріоритетів розвитку системи освіти й дошкільної зокрема. Державне замовлення на дошкільну освіту зумовлювалося потребою в робочій силі батьків, які працювали на відбудованих після війни фабриках та заводах, у колгоспах і радгоспах. Держава вибудовувала стратегії виховання дітей з раннього віку до моменту вступу до школи, що відображено у державних документах.

Нормативне забезпечення дошкільної освіти в Україні (1958–1984 рр.) подано на рис. 1.

Закон Верховної Ради СРСР «Про зміцнення зв'язку школи з життям» (1958 р.) визначав стратегії та шляхи реформування всієї системи освіти. Змін зазнала й дошкільна освіта. Так, це стосувалося підвищення якісних показників у навчанні і вихованні дітей дошкільного віку, налагодження єдиних підходів до дотримання наступності в роботі дитячого садка і школи, розвитку мережі дошкільних закладів, удосконалення матеріально-технічного забезпечення дитячих садків, підготовки педагогічних кадрів для роботи з дітьми в нових умовах, вироблення нових форм роботи з батьками [7, 7–9]. Для реалізації означених завдань Верховною Радою УРСР було прийнято Закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР» (1959 р.). Відповідно до Закону дитячий садок здійснював завдання щодо всебічного розвитку дітей дошкільного віку та підготовки їх до навчання у школі. З метою залучення матерів до виробничої діяльності ст. 20 Закону передбачалося: «...максимально розширити мережу дошкільних дитячих установ. Рекомендувати колгоспам ширше розгорнути будівництво постійно діючих садків, ясел із тим, щоб у найближчі роки кожний колгосп мав дошкільні дитячі установи» [2, 14; 5, 4].

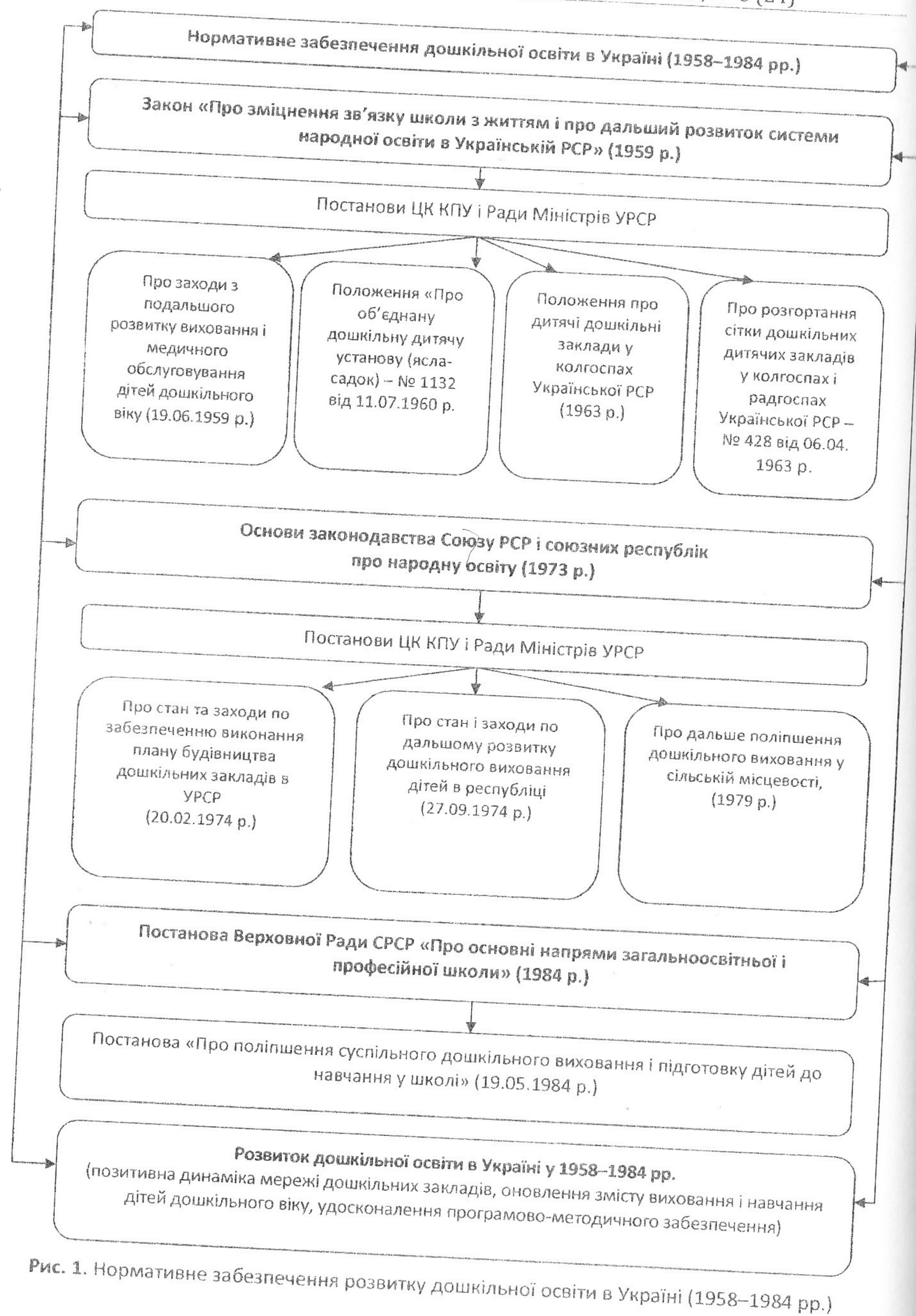

Рис. 1. Нормативне забезпечення розвитку дошкільної освіти в Україні (1958–1984 рр.)

Для виконання завдань державними, партійними органами управління освітою було прийнято низку рішень, постанов, що передбачали якісні та кількісні зміни всієї системи дошкільної освіти. Так, 21 травня 1959 року ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР прийняли Постанову «Про заходи по дальшому розвитку дитячих дошкільних закладів, поліпшенню виховання і медичного обслуговування дітей дошкільного віку». В Українській республіці аналогічну Постанову було прийнято ЦК КПУ і Радою Міністрів УРСР 19 червня 1959 року. Постановами планувалося збільшення асигнувань на будівництво дошкільних закладів, розширення мережі та контингенту дітей, підвищення якості виховної роботи з дітьми дошкільного віку не лише в місті, а й у сільській місцевості [12, 1–3].

У названому документі увага зосереджувалася на розвитку мережі дошкільних закладів, покращанні їх матеріально-технічного забезпечення. Задовольняючи потреби громадян у дошкільних закладах, було здійснено об'єднання ясел і дитячих садків в єдиний дошкільний дитячий заклад. Нові заклади передбачалося передати у відання Міністерства освіти. Вирішення питання щодо об'єднання ясел з дитячими садками було виключно прерогативою місцевих органів управління освітою.

Заснування такого типу дошкільного дитячого закладу започатковувало новий етап у розвитку дошкільного виховання. Для якісного функціонування об'єднаних дошкільних дитячих установ було розподілено обов'язки між Міністерством освіти та Міністерством охорони здоров'я УРСР. Так, Міністерство освіти відповідало за зміст виховання дітей в об'єднаних яслах-дитячих садках, а Міністерство охорони здоров'я за організацію лікувально-профілактичного обслуговування дітей, забезпечення цих установ медичними кадрами, контроль за дотриманням санітарно-гігієнічного режиму [8, 1–5].

Для функціонування дошкільної дитячої установи нового типу необхідно було розробити документи, що регулювали б порядок передачі, відкриття та діяльність ясел-садків. 30 липня 1959 року Міністерством освіти УРСР та Міністерством охорони здоров'я УРСР було затверджено вказівки «Про порядок об'єднання дитячих ясел і садків в єдину дошкільну дитячу установу “ясла-садок” [1, 60–64], інструкцію «Про порядок передачі дитячих ясел системи Міністерства охорони здоров'я УРСР в систему Міністерства освіти УРСР» [1, 65–67], а Постановою Ради Міністрів УРСР № 1132 від 11 липня 1960 року було затверджено відповідне Положення «Про об'єднану дошкільну дитячу установу (ясла-садок) [1, 68–76]. У цьому Положенні зазначалося: «Ясла-садок є державною установою громадського виховання

дітей віком від двох місяців до семи років, здійснює завдання зі всебічного розвитку дітей, відповідає завданням наступного виховання дітей у школі, сприяє участі жінок-матерів у виробничому та громадсько-політичному житті країни» [10, арк. 5]. Крім того, Положення визначало вік дітей та кількість груп, що можна було відкривати у яслах-садках. У пункті 13 цього Положення зазначалось, «...що залежно від умов і потреб ясла-садки можуть відкриватися таким чином:

- 7–8 груп: 3–4 групи дітей віком від 2 місяців до 3 років і 4–5 груп для дітей віком від 3 до 7 років;
- 6 груп: 3 групи для дітей віком від 2 місяців до 3 років, 3 групи дітей віком від 3 до 7 років;
- 5 груп: 2 групи для дітей віком від 2 місяців до 3 років, 3 групи дітей віком від 3 до 7 років;
- 4 групи: 2 групи для дітей віком від 2 місяців до 3 років, 2 групи дітей віком від 3 до 7 років.

Для забезпечення організації роботи в яслах-садках діти поділяються на вікові групи: перша ясельна група – від 2 до 10 місяців; друга ясельна група – від 9–10 місяців до 1 року 8 місяців; третя ясельна група – від 1 року 8 місяців до 3 років; перша молодша група – 3–4 роки; друга молодша група – 4–5 років; середня дошкільна група – 5–6 років; старша дошкільна група – 6–7 років» [10, арк. 5].

Отже, виконуючи завдання Міністерства освіти України, місцева влада з 1960 року проводила активну роботу щодо об'єднання ясел і дитячих садків у єдину об'єднану установу ясла-дитячий садок як в місті, так і в сільській місцевості. Наприклад, станом на 1 січня 1961 року в Київській області налічувалось 146 дитячих садків та ясел-садків, із кількістю дітей 8087, у м. Києві таких садків було 313, із загальною чисельністю 32 149 дітей [4, арк. 5].

У контексті реалізації рішення щодо організації об'єднаних дитячих установ у 1963 році було прийняте «Положення про дитячі дошкільні заклади у колгоспах Української РСР». Фактично його зміст співвідносився з «Положенням про об'єднану дошкільну дитячу установу (ясла-садок)» і розширював можливості з охоплення дошкільною освітою дітей у сільській місцевості. Цим Положенням Рада Міністрів Української РСР зобов'язувала виконавчі комітети обласних і районних Рад депутатів трудящих «розглянути питання щодо розгортання мережі дошкільних закладів та забезпечити у кожному колгоспі і радгоспі відкриття ясел-садків для охоплення ними дітей усіх працюючих матерів» [8].

У Постанові, прийнятій Радою Міністрів Української РСР 6 квітня 1963 року № 428 «Про розгортання сітки дошкільних дитячих закладів у колгоспах і радгоспах Української РСР», указується на необхідність відкриття у кожному колгоспі і радгоспі ясел-садків з метою охоплення дітей матерів, які працюють, забезпечити роботу сезонних дитячих садків на період польових робіт [1, 25–27].

Нові соціально-економічні умови, суттєвий сплеск розвитку наукового прогресу у 70-х роках вплинули на суспільне дошкільне виховання. Радою Міністрів СРСР 17 березня 1973 року було прийнято Постанову № 162 «Про заходи по дальшому розвитку мережі ДДЗ у колгоспах». На виконання означених постанов партійними, радянськими органами та Київським обласним відділом народної освіти було проведено роботу щодо розширення мережі дитячих дошкільних установ, зміцнення їх матеріальної бази та забезпечення належного рівня навчання і комуністичного виховання підростаючого покоління. Так, у довідці про роботу дошкільних установ Київської області зазначалося, що дошкільними закладами всіх типів і відомств охоплено 50 731 дітей віком від 3 до 7 років, що становить 26% від загальної кількості дітей цього віку.

За даними Державного архіву Київської області, у 1973 році в Київській області функціонувало 521 постійно діючих дитячих дошкільних закладів, із них: Міністерства освіти УРСР – 139 із чисельністю – 18 188 дітей; інших міністерств і відомств – 141, у них – 19 726 дітей; радгоспних – 125, у них – 7186 дітей; колгоспних – 116, у них – 5631 дітей.

Крім того, на період польових робіт було відкрито 393 сезонних дитячих установи, якими було охоплено 13 898 дітей (із них колгоспних – 356 на 12 833 дітей, радгоспних – 37 на 1065 дітей) [14, арк. 509].

У 1973 році Верховна Рада СРСР затвердила «Основи законодавства Союзу СРСР та союзних республік про народну освіту». Другий розділ цього документа було присвячено питанням дошкільного виховання. У статтях «Дитячі дошкільні установи», «Завдання дошкільного виховання», «Організація дитячих дошкільних установ», «Педагогічне керівництво дитячими дошкільними закладами та їх медичне обслуговування» висвітлювалися основні положення щодо вирішення завдань із дошкільного виховання [6, 13–15; 17, 9].

З метою виконання завдань, що проголошувалися у названому документі щодо розширення мережі різних типів дошкільних закладів, усебічного розвитку дітей, підготовки їх до навчання у школі, Радою Міністрів Української РСР було прийнято постанови «Про стан та заходи

по забезпеченню виконання плану будівництва дошкільних закладів в УРСР» (20 лютого 1974 року) [15, 24] та «Про стан і заходи по дальшому розвитку дошкільного виховання дітей у республіці» (27 вересня 1974 року) [15, 25–28]. У документах велика увага приділялася якості виховної роботи з дітьми в дошкільних закладах, що спричинило необхідність розроблення програмово-методичного супроводу.

У 1979 році Радою Міністрів УРСР було прийнято Постанову «Про дальше поліпшення дошкільного виховання у сільській місцевості», що наголошувала на необхідності відкриття постійно діючих ясел-садків у колгоспах і радгоспах.

У 1984 році Пленумом ЦК КПРС та Верховною Радою СРСР було схвалено Постанову «Про основні напрями загальноосвітньої і професійної школи» [13]. Документ визначав стратегічні завдання реформування загальноосвітньої школи. Щодо дошкільного виховання, то у розділі V («Суспільне і сімейне виховання дітей та підлітків») йшлося про необхідність здійснення якісних змін у вихованні дітей дошкільного віку. Так, у пункті 25 зазначалося: «Необхідно поліпшити організацію виховання й освіти дітей дошкільного віку. Із ранніх років виховувати у них любов до Батьківщини, повагу до старших, товариськість і колективізм, культуру поведінки, почуття краси, розвивати у кожної дитини пізнавальні інтереси і здібності, самостійність, організованість і дисципліну. Розробити і запровадити типову програму виховання і навчання дітей у дитячому садку, враховуючи при цьому особливості фізіології і психології, національних культур і традицій» [13, 53].

На виконання цих завдань 19 травня 1984 року Радою Міністрів СРСР було прийнято Постанову «Про поліпшення суспільного дошкільного виховання і підготовку дітей до навчання у школі», що спрямовувалася на зазначення нового етапу в розвитку дошкільної освіти. Активно пропагувалися ідеї навчання дітей із шестирічного віку, зв'язку дошкільної установи зі школою, дитячого садка з батьками та громадськістю.

Отже, розвиток дошкільної освіти з 1958 по 1991 рр. відбувався відповідно до реалізації завдань, що проголошувалися на Пленумах, з'їздах ЦК КПРС та ЦК КПУ. Основними напрямками розвитку дошкільної освіти означеного періоду було задоволення потреб матерів у дошкільних навчальних закладах; створення нового типу навчального закладу – об'єднаної дошкільної дитячої установи (ясла-садок) (1961 р.); централізоване регулювання діяльності дошкільних закладів, поліпшення суспільного дошкільного виховання і підготовка дітей до навчання у школі в річищі реформування загальноосвітньої і професійної школи.

Із прийняттям незалежності України актуалізувалася проблема розвитку системи освіти, що відповідала б потребам часу. Тому виникла нагальна необхідність розробити нормативне регулювання освіти у цілому і дошкільної її ланки зокрема.

Нормативну базу, що створено в Українській державі щодо регулювання роботи дошкільних навчальних закладів, утворюють закони України, постанови Кабінету Міністрів, накази та листи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та ін. На цьому історичному етапі дошкільна освіта дістала утвердження у важливих для становлення та розвитку системи документах, а саме *законах України про освіту*. До основних законів, що регулюють діяльність у галузі дошкільної освіти, відносять закони України «Про освіту» (1991 р.) [3], «Про дошкільну освіту» (2001 р.) [11], в яких сформульовано освітню систему країни, проголошено, що дошкільна освіта і виховання здійснюються в сім'ї, дошкільних навчальних закладах у взаємодії із сім'єю, визначено принципи, на яких ґрунтується дошкільна освіта, мету і завдання дошкільної освіти [11].

Постанови Кабінету Міністрів України. «Про порядок створення, реорганізації і ліквідації навчально-виховних закладів» (05.04.1994, № 228); «Про затвердження Порядку медичного обслуговування дітей у дошкільному навчальному закладі» (14.06.2002, № 826), «Про невідкладні питання діяльності дошкільних та інтернат них навчальних закладів» (26.08.2002, № 1243), «Про затвердження положення про дошкільний навчальний заклад» (12.03.2003, № 305), «Про затвердження норма харчування у навчальних та оздоровчих закладах» (22.11.2004, № 1591), «Про ліцензування діяльності з надання освітніх послуг» (08.08.2007, № 1019), «Питання штатного розпису дошкільних навчальних закладів» (05.10.2009, № 1122), «Положення про центр розвитку дитини» (05.10.2009, № 1124), «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року» (13.04.2011, № 629). Названі положення було розроблено на виконання законів України «Про освіту» та «Про дошкільну освіту». У них розкриваються основні організаційні засади роботи різних типів дошкільних навчальних закладів [18].

Накази та листи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. На виконання законів України про освіту, постанов Кабінету Міністрів України Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України видаються накази – розпорядчі документи, що є обов'язковими для виконання керівниками всіх дошкільних навчальних закладів. Основними наказами є: «Типові правила внутрішнього розпорядку для працівників

державних навчально-виховних закладів України» (20.12.1993, № 455), «Про затвердження Інструкції про ділову документацію в дошкільних закладах» (30.01.1998, № 32), «Про затвердження Примірного статуту дошкільного навчального закладу» (24.04.2003, № 257), «Про вдосконалення організації медичного обслуговування дітей у дошкільних навчальних закладах» (30.08.2005, № 432/49), «Про затвердження Інструкції з організації харчування дітей у дошкільних навчальних закладах» (17.04.2006, № 298/227), «Про затвердження Порядку комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу» (27.03.2006, № 240/165) [18].

Інструктивно-методичні листи, що видає Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, спрямовані на вдосконалення освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах. У них розміщено рекомендації щодо порядку розроблення програм для дітей дошкільного віку, організації короткотривалого перебування дітей у дошкільних навчальних закладах, приймання дітей до навчально-виховних комплексів «дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» тощо.

Основою змісту нормативного забезпечення розвитку дошкільної освіти є спрямованість на підвищення якості дошкільної освіти, розроблення наукового супроводу дошкільної освіти, охоплення дітей відповідного віку дошкільною освітою, варіативність дошкільної освіти, удосконалення змісту освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах.

За результатами аналізу розвитку дошкільної освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття нами було з'ясовано, що:

- дошкільна освіта розвивалася відповідно до запитів та потреб суспільства, які визначалися у положеннях партійних органів, резолюціях з'їздів (1958–1991 рр.), та врахуванні запитів суспільства, батьків і дітей, що відображено у законах України, постановах Кабінету Міністрів України, наказах, листах Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (з 1991 р.);
- змінено модель дошкільної освіти з тоталітарної (1958–1991 рр.) на особистісно зорієнтовану (з 1991 року);
- змінено систему регулювання дошкільної освіти з централізованої (1958–1991 рр.) на децентралізовану (з 1991 року);
- Законом України «Про дошкільну освіту» (2001 року) започатковано новий етап у розвитку дошкільної освіти;
- батькам надано право обирати дошкільний навчальний заклад та форму здобуття дитиною дошкільної освіти.

Висновки. На кожному історичному етапі дошкільна освіта розвивалася відповідно до запитів та потреб суспільства на освіту дітей дошкільного віку. Розвиток дошкільної освіти відбувався відповідно до Постанов ЦК КПРС і ЦК КПУ і Ради Міністрів СРСР та Ради Міністрів УРСР (1959, 1960, 1963, 1973, 1984 рр.). Освітні реформи 1958, 1984, 1991 років створили підґрунтя для розвитку сучасної дошкільної освіти, що ґрунтується на засадах варіативності, інтегративності, гуманізації, демократизації.

Запропонована стаття лише окреслює питання реформ дошкільної освіти. **Перспективи подальших наукових розвідок** убачаємо у розгляді питання розвитку дошкільної освіти на засадах варіативності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довідник завідуючого дошкільним закладом: основні та інструктивні документи. – К. : Рад. шк., 1970. – 380 с.
2. Закон про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР. – К. : Рад. шк., 1959. – 26 с.
3. Закон України «Про освіту» : [за станом на 08 грудня 2006 р.] /// Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – 38 с.
4. Зведений звіт Міністерства освіти УРСР про дитячі садки та ясла-садки за 1960 р. // Центральний державний архів вищих органів влади та Управління України, ф. 166, оп. 15, спр. 2740, 136 арк.
5. Новий вияв піклування про підростаюче покоління // Дошкільне виховання. – 1959. – № 6. – С. 4.
6. Основы законодательства Союза ССР и союзных республик о народном образовании. – М., 1973. – 34 с.
7. Перебудова середньої школи вимагає піднесення якості виховання дітей дошкільного віку // Дошкільне виховання. – 1959. – № 1. – С. 7–8.
8. Петрусенко Т. Новий етап у розвитку дошкільного виховання / Т. Петрусенко // Дошкільне виховання. – 1959. – № 8. – С. 1–5.
9. Положення про дитячі дошкільні заклади у колгоспах Української РСР [Затв. М-ом виробництва і заготівель С. Г. продуктів УРСР, М-ом освіти УРСР, М-ом охорони здоров'я УРСР 29/X 1963 р.]. – К. : Рад. шк., 1963. – 8 с.
10. Положення про об'єднану дошкільну дитячу установу (ясла-садок) // Центральний державний архів вищих органів влади та Управління України, ф. 166, оп. 15, спр. 2981, 17 арк. (Положення затверджені Міністерством освіти УРСР про дошкільні установи за 1960 р., арк. 5).
11. Про дошкільну освіту : Закон України. – К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2001. – 56 с.
12. Про заходи по дальшому розвитку дитячих дошкільних закладів, поліпшенню виховання і медичного обслуговування дітей дошкільного віку // Дошкільне виховання. – 1959. – № 7. – С. 1–3.
13. Про основні напрями реформи загальноосвітньої і професійної школи : зб. док. і матеріалів ; [пер. з рос.]. – К. : Політвидав України, 1984. – 110 с.
14. Протокол № 24 засідання виконавчого комітету Київської обласної ради депутатів трудящих від 14 жовтня 1974 року. Довідка про роботу дошкільних установ Київської області // Державний архів Київської області, ф. 880, оп. 12, спр. 2284, арк. 509.
15. Справочник дошкольного работника / [сост. : Л. Ф. Венжик. Е. А. Таранова]. – К. : Рад. шк., 1980. – 399 с.

16. Сухомлинська В. О. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. – К. : А.П.Н., 2003. – 68 с.
17. Тростянецкая Т. История развития общественного дошкольного воспитания в документах / Т. Тростянецкая // Дошкольное воспитание. – 1987. – № 11. – С. 6–11.
18. Нормативно-правова база. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/148doshkilna-osvita/6083-normat-pravova>.

РЕЗЮМЕ

А. И. Иванюк, Е. А. Венгловская. Нормативное обеспечение развития дошкольного образования в Украине (вторая половина XX – начало XXI столетия).

В статье предложены результаты влияния государственного регулирования на определение видов и структур дошкольных образовательных учреждений. Анализ нормативно-правовых источников в историко-педагогическом контексте дал возможность проследить динамику и особенности реформирования сети дошкольных учреждений в исследуемый период.

Ключевые слова: дошкольное образование, нормативное обеспечение, постановление, закон, приказ, инструктивно-методическое письмо.

SUMMARY

A. Ivanyuk, E. Venhlovskaya. Regulatory support of preschool education development in Ukraine (second half of XX – beginning of XXI century).

In the article according to the analysis of legal sources in historical and pedagogical content represented characteristics and the effects of state regulation of the types and structures of preschools, kindergartens network dynamics, features of their reform.

Key words: preschool education, regulatory support, resolution, law, order, instructive and methodical letter.

УДК: 378:37.011.3-051:37.018.5(477-21)»195/199»

А. І. Іванюк

Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ВИКЛИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ ДО ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ДЛЯ РОБОТИ В СІЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ

У статті презентовано результати історико-педагогічного пошуку, що дозволили розкрити особливості, позитивні тенденції та суперечності в підготовці педагогів для роботи в сільських школах у другій половині ХХ століття. Належну увагу приділено перспективним ідеям оновлення професійно-педагогічної підготовки спеціалістів на сучасному етапі.

Ключові слова: соціально-педагогічні виклики, етапи розвитку сільської школи, підготовка педагогічних кадрів, сільська школа.

Постановка проблеми. Історико-педагогічний аналіз професійно-педагогічної підготовки вчителя до роботи в сільській школі у другій половині ХХ століття зумовлений значним науковим інтересом. Сільська

школа в означений період зазнала суттєвих трансформацій: від традиційної моделі школи як соціальної інституції в радянську добу до варіативних моделей загальноосвітніх навчальних закладів в Українській державі. Суспільні запити на освіту, зміна парадигм визначили основні напрями підготовки вчителя.

Мета статті – за результатами історико-педагогічного пошуку з'ясувати зв'язки між соціально-економічними стратегіями держави та пріоритетами підготовки педагогічних кадрів для роботи в сільських школах (1958–1991 рр.) виявити ідеї для подальшого розвитку концепції підготовки кадрів у сучасних умовах розвитку сільської школи.

Виклад основного матеріалу. На етапі відродження гуманістичної педагогіки та сільськогосподарської спрямованості сільської школи (1958–1964 роки) сільська школа розвивалася в контексті соціально-економічної політики держави щодо сільськогосподарського виробництва і села загалом. Новий поступ сільської школи пов'язаний з виконанням законів: «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в СРСР» (грудень 1958 р.) та «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в УРСР» (1959 р.). Цими законами визначено стратегію розвитку сільської школи, яка мала подолати відставання між існуючою у 50-х роках ХХ століття системою загальноосвітньої підготовки учнів і вимогами індустріального суспільства. Курс радянської держави на розвиток усіх галузей економіки на базі важкої індустрії, освоєння східних регіонів Сибіру і Казахстану зумовили потребу в підготовці кадрів для промисловості, культури, сільського господарства. Сільська школа виконувала соціально обумовлену місію підготовки фахівців для сільського господарства з урахуванням вимог науково-технічного прогресу (електрифікації, механізації, нових агротехнологій), культури, інших галузей народного господарства. Перехід на нову структуру середньої освіти, навчальні плани та зміст навчання загострили проблему готовності вчителя до роботи в нових умовах. Тому на часі було оновлення системи підготовки вчителів до роботи в сільських школах.

За результатами історико-педагогічного аналізу з'ясовано особливості підготовки вчителя до роботи в сільській школі на різних етапах її розвитку у другій половині ХХ століття. Пріоритетність цієї проблеми окреслено в партійно-державних документах, насамперед в матеріалах ХХ з'їзду Комуністичної партії України [24]. У контексті реформи загальноосвітньої школи було здійснено перехід до загальної восьмирічної

РЕЗЮМЕ

Е. А. Устименко-Косорич. Культурологический анализ развития сербской баянно-аккордеонной школы.

В статье рассмотрены этапы и пути развития сербской баянной-аккордеонной школы с учетом социокультурных и национально-ментальных координат локально указанной страны. Определено, что баянно-аккордеонная школа Сербии является показателем смены «культурного знака» общества, которая трансформируется в процессе эволюции историко-культурных доминант государства.

Ключевые слова: баян-аккордеон, школа, имидж, культурный образ, трансформация, искусство, образование, культура.

SUMMARY

O. Ustymenko-Kosorich. Culturological analysis of the of srbian development of srbian accordion school.

The article describes the stages and the development of the Serbian accordions school sociocultural and national mental coordinate locally designated country. Determined that accordions school is an indicator of change in Serbia «cultural character» of society, which is transformed in the process of the evolution of historical and cultural landmarks of the country.

Key words: accordion, school, image, cultural image, transformation, art, education, culture.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІКИ

Бобрицька Г. С. Напрямки роботи зі студентами-математиками в Харківському імператорському університеті кінця XIX – початку XX ст.....	3
Ворожбит В. В. Державне спрямування цілей і змісту духовно-морального виховання учнів загальноосвітніх закладів наприкінці 1840-х – 1864 рр.	9
Год Б., Кравченко Д. Наукові підходи дослідження проблеми професійної підготовки вчителя історії у вітчизняних педагогічних інститутах (1934–1958 рр.)	16
Грибан Г. П. Методична система фізичного виховання студентів аграрних університетів.....	25
Донченко Є. О. Роль Народного будинку в розвитку соціального виховання на Слобожанщині другої пол. XIX – поч. XX ст.	33
Завидівська Н. Педагогічна наука як джерело фундаменталізації сучасної системи непрофесійної фізкультурно-оздоровчої освіти	40
Іванюк А. І., Венгловська О. А. Нормативне забезпечення розвитку дошкільної освіти в Україні (II половина XX – початок XXI століття)	49
Іванюк А. І. Соціально-педагогічні виклики другої половини XX століття до підготовки педагогів для роботи в сільській школі.....	60
Кудикіна Н. В. Методологічний аспект дослідження проблем навчання української мови учнів початкової школи: середовищний підхід.....	72
Лобова О. В. Розвиток зарубіжної музичної педагогіки у XX столітті.....	78
Луців С. І. Розвиток шкільного театру в єзуїтських та братських школах України (кінець XVI – друга половина XVII ст.)	86
Міняйлова А. В. Проблема гуманістичного виховання особистості в історико-філософському контексті (від Античності до Відродження)	93
Мирошниченко В. О. Розвиток проектної технології в методиці навчання історії у другій половині XX ст.....	103
Никитюк Л. В. Методи навчання природничих дисциплін у гімназіях України (друга половина XIX – початок XX століття).....	111
Покришень Д. А. На допомогу вчителю: онліпрезентні інформаційно-комунікаційні технології	118
Приходько Г. В. Українська література XIX – початку XX століття як джерело вивчення історії педагогіки: гендерний контент-аналіз	124
Снагощенко В. В. Становлення та розвиток дитячих музеїв (XIX – початок XX ст.).....	133
Фурса О. О. Деякі тенденції розвитку пострадянської системи дизайн-освіти.....	140

РОЗДІЛ ІІ. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Воевутко Н. Ю. Періодизація розвитку системи професійної підготовки вчителів у республіці Кіпр у XX столітті.....	150
Гривкова О. Я. Реалізація гендерноорієнтованого підходу в університетах Німеччини	158
Кобзаренко Л. А. Інтегративні соціально-гуманістичні засади морально-ціннісного виховання в американській педагогіці.....	165
Поліщук Л. П. Шляхи формування загальноєвропейських принципів педагогічної освіти в умовах євроінтеграції.....	171